

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 12 kor.
Félévre . . . . 6 „
Negyedévre . . . 3 „
Egy szám ára 24 fill.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Kiadótulajdonos és szerkesztő:

VERES JÓZSEF.

Felelős szerkesztő:

HAJTS BÁLINT.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 16 kor.
Fél oldal . . . . 8 „
Negyed oldal . . 4 „
Nyolczad oldal 2 „

Az új népiskolai törvényjavaslat az ev. egyház szempontjából.

Midőn Berzeviczy Albert dr. magy. kir. vall. és közoktatásügyi érdemes miniszter, ezen kitünő államférfiú a maga törvényjavaslatát a népiskolai közoktatásról szóló 1868. XXXVIII., a magyar nyelv tanításáról szóló 1879. XVIII., a községi és felekezeti tanítók és tanítónők fizetésének rendezéséről szóló 1893. XXVI. t.-c. módosítása tárgyában közzétette, nagy mozgalom keletkezett a hazai egyházak körében, mert a törvényjavaslatban tagadhatatlanul sok eddigelé az egyházak által ellenőrzés nélkül is gyakorolt jog (p. o. fegyelmi eljárás, tanítóképesítés, tanítóképző állítás, tankönyv meghatározás, tanhelyiségek) megváltoztatásáról s itt-ott megszüntetéséről van szó. Az egyházak közül a magyarországiak prot. része csakhamar felhagyott a lázas izgalommal s ha fordult is elő — különösen az ev. egyházban — mozgalom, az is a felvidéki nemzetiségi egyház-megyék körében folyt le és szelid jellemű, inkább a kérelem és folyamodvány útjára lépni hajlandó volt. Ugy, hogy lassacskán az ellenzők közül csakis a román és szerb (magyar- és erdélyországi) és az erdélyi német ev. maradt az ellenzés, a támadás terén. Ennek természetes magyarázata van. Hogy az egyházak feljajdultak, annak oka az, hogy az öt fejezetbe osztott törvényjavaslatban csakugyan sok olyan van, a mi érzékenyen érinti az egyházak autonómiáját s eddig gyakorolt iskolai jogait. Az öt fejezet a következő: I. Tankötelezettség, II. az elemi népiskola két tagozata, III. a községi és felekezeti tanítók javadalmazása és az

állam által gyakorlandó fegyelmi jog, IV. tanítóképzés és képesítés, V. állami tanfelügyelet. Ha már most ezeket egyenként vesszük, akkor az I. 3. §. megpótolja a mindennapi iskolába járást egy 7-ik évvel azokra, a kik nem mutatnak hat év alatt kellő eredményt. A II. fej. az állami elemi népiskolákban (13. §.) csak a szertartási nyelv használatát engedi meg az illető főhatóság kívánatára a magyar mellett, de csakis a hit- és erkölcsstan tanításánál. A 15. §. a magyar nyelv tantervét a miniszter állapítja meg s ezt minden iskola, a hitfelekezeti is kötelesek követni. A 16., 17. §-ban a felekezeti iskolák határozzák ugyan meg a tancélt, tanrendszert, tantervet, tankönyveket, de a miniszter azokat felülbíráltatja és az ilyen, az egyházi főhatóság által elfogadott könyveket is eltilthatja, elkobozhatja.

Az elemi iskola két tagozata olyan viszonyban áll egymáshoz, hogy ahol a mindennapi hat éves tanfolyam beállítatik, ott azzal, szerves kapcsolatban az ismétlő tanfolyam is feltétlenül felállítandó és fentartandó s annak vagy ipari, vagy gazdasági irányúnak kell lennie. A ki az egyiket fentartja, fönn kell tartania a másikat is s a 26. §. azt mondja „az ismétlő tanfolyam tanulóinak hit- és erkölcsstani oktatásáról vasárnaponként egy órában az illető hitfelekezetek *tartoznak* gondoskodni“. Ez tehát határozott parancs a felekezeteknek; ilyen parancs foglaltatik a III. fej. 35. §-ában is, ahol a tanítóknak hat izben 109 koronás korpótlék megadásáról van szó. A 40. §. f) pontja szerint: ha „a felekezeti iskola tanítójának fizetés kiegészítéséhez 120 kor.-t túlhaladó államsegélyvel járul az állam, a tanító al-

kalmazása a miniszter jóváhagyásától függ“, a g) pont szerint: ha 800 kor.-val járul, a miniszter nevezi ki. De legbántóbbnak látszik a fegyelmi jog gyakorlása a felekezeti tanítókkal szemben, mert hiszen a 41. §. szerint a közigazgatási bizottság van jogositva a fegyelmi eljárást foganatosítani: a) „ha a tanító a magyar nyelv tanítását elhanyagolja, b) ha az iskolában a kormány által eltiltott tankönyveket használ, c) ha államellenes irányt követ, d) ha kivándorlási ügyekkel foglalkozik“.

„A közigazgatási bizottság a tanítót a fegyelmi vizsgálat elrendelésével egyidejűleg állásától és illetményeitől felfüggesztheti“ — ha pedig azt állásától elmozdítják (42. §.) „az így üresedésbe jött közs. vagy felekezeti állásra a tanítót a miniszter az iskolafenntartó meghallgatása nélkül nevezi ki“, — de a felekezeti iskolánál felekezeti tagnak kell lennie. A 44. §. szerint a hitfelekezeti iskolai hatóság az államsegélyes iskoláknál „a miniszter felhívására a fegyelmi eljárást megindítani és egyidejűleg a tanítót állásától felfüggeszteni köteles“. A 46. §. pedig kimondja, hogy ilyen államsegélyes elemi népiskolai tanítók csakis az esetben mozdíthatók el, midőn azt a miniszter tudomásul veszi, különben pedig a hitfelekezeti hatóságok megállapíthatják a magok fegyelmi szabályait, de kötelesek azokat a miniszternek tudomás végett előzetesen bemutatni (44. §.).

Ami a IV. fejezetet, a tanítóképzésről és képesítésről illeti, e tekintetben a törvényjavaslat az 1883. a középiskolákról szóló XXX. t.-c. utján jár. Megszabja a tanítóképzők létjogának feltételeit. Lényegesek: megfelelő épület, intézeti kert, tornatér, tornacsarnok, gyakorló iskola, köztartás és internatus, meghatározott tantárgyak (51., 52. 54. §.) Utóbbiak legalább is olyan terjedelemben tanítandók a felekezeti iskolában, „mint a minőt a miniszter az állami tanító és tanítóképző intézetekre nézve megállapított“. „Az egyházi főhatóság az általa megállapított tantervet, tankönyveket, tanszereket esetről esetre bejelenti a miniszternek“. (56. §.). A képzőintézetekben igazgatótól hét tanárnak kell lenni, kik közül kettő lehet segédtanár (59. §.). Jegyezzük meg jól, hogy

tanító és tanítónőképző intézeteknek csonka vagy összevont évfolyamokkal vagy más tanintézettel kapcsolatban való fentartása nincs megengedve (50. §.), tehát mindeniknek önállóan, külön léttel bírónak kell lennie.

Ami a tanítóképesítést illeti, nagy újtással áll elő a javaslat, amennyiben (65. §.) két vizsgálatot rendel el, a) tanítóképesítő alapvizsgálatot, b) a tanítóképző szakvizsgálatot és a 67. §. szerint „a felekezeti tanító és tanítónőképző intézetekben tartandó tanítóképesítő alapvizsgálatához a vall. és közokt. miniszter *kormányképviselőt* rendel ki s a 70. §. szerint „rendes tanítói, tanítónői állásra ezentúl csak olyan egyén alkalmazható, illetve választható, aki a tanítóképesítő *szakvizsgálatot állami vizsgáló bizottság előtt* sikerrel letette és annak alapján tanítói oklevelet nyert“. Minden képzőintézet mellé a miniszter állami tanítóképesítő szakvizsgáló bizottságot alakít (71. §.). Hogy kik lehetnek a felekezeti képzőintézeteknél e bizottság tagjai, azt is a 71. §. szabja meg. A képzőintézetek felett az állami főfelügyeletet a miniszter tanfelügyelők utján gyakorolja, a kiknek államellenes irány, alkotmányellenes tankönyvek, vétség vagy bűn esetében a miniszter utasítására vizsgálatot kell elrendelniök és a fentartó hatóság köteles a vádolt tanárt állásától felfüggeszteni és az ügyet a kir. ügyészséghez átteni, különben a miniszter „az intézet bezáratását haladék nélkül elrendelheti“ (75. §.) Az V. az állami tanfelügyeletről szóló fejezetben a 77. §. a miniszternek jogot ad a kir. tanfelügyelők mellé iskolafelügyelőket alkalmazni, a kik (78. §.) a tanfelügyelők számára kiadott utasítások szerint járnak el, és jelentéseiket a tanfelügyelőhöz intézik.

Ami előnyt ezen törvény a felekezeti iskoláknak nyújt, az az állami segély biztosítása, az iskolának, a tanítófizetésre, korpótlékra stb. (40. §. stb.) az az állami segély biztosítása, a felekezeti tanító és tanítónőképző intézeteknek (74. §.) az a tanítóképesítő oklevélnek a középiskolai érettségi bizonyítvánnyal való egyenlő értékűvé tétele 76. §. s így az igen gyakran lenézett felekezeti tanítói oklevelek mellett az egyenlő képesítésben részesült tanítók (felekezeti is) ön-

tudatának emelése és a tanítók érdekeinek megvédése netaláni felekezeti túlkapások ellen. (Lásd III. 35. s köv. §§.).

Amint tehát látjuk *látszólag* a jogmegszorítás nagyobb, mint a nyújtott előny. Azért mondjuk, hogy látszólag, mert igaz ugyan, hogy az 1790—91. XXVI. t.-c. 5. §-a azt mondja, hogy a protestánsok „minden fokozatú iskolákat állíthatnak, tanárokat, tanítókat alkalmazhatnak, könyveket kiadhatnak, meghatározhatják a tanulmányi rendszert“, de ebben a magna charta libertatumban az is hozzá van téve ugyanazon pontban: „de az ő felsége által meghatározandó *közoktatási rendszer* rájuk is kötelező lesz“. S ugyanezt a pontot az 1868. XXXVIII. t.-c. 11. §-a már érvényesítette, midőn az abban a §-ban foglalt jogokat a népoktatás körében „az állami népoktatási tanintézetekre nézve kiszabott feltételek alatt teszi gyakorolhatókká a jövőre nézve“. Az 1878. XXVIII. t.-c. 4. §-a pedig egyenesen kimondja, hogy a hitfelekezeti népoktatási iskolák fölött az állami főfelügyeletet a vallás- és közokt. miniszter gyakorolja a fennálló törvények értelmében: a tanfelügyelők, szakértő iskolavizsgálók és iskolalátogatók által stb.

A törvényjavaslat tehát a hitfelekezetekkel szemben nem követel új jogokat, nem különösen a protestánsokkal szemben az államnak, csak a joggyakorlatnak ad új alapot, a mint azt a miniszter a törvényjavaslatban idézett törvényszakaszokkal és különösen az indokolásban is kimutatja s nekünk protestánsoknak hazafias érdekből is nem marad más tenni valónk, mint meghajolni, a mi ki nem zárja azt, hogy amely részletben javítani lehet, javítsunk. Mert ha jók lesznek iskoláink és képzett, hazafias érzelmű tanítók állanak azok élen, nincs mit félnünk. Adja Isten ne is legyen! — Ez magyarázza meg, hogy a hazafias prot. körökben a törvényjavaslat ellenes mozgalom lassacskán elsimult.

Hörk József,
theol. akad. tanár.

Koren-fele alapítvány.

F. évi okt. közepén fenti című közlemény jelent meg a „Békés“ hetilap, s ennek nyomán több budapesti napilapban. Telve volt ama cikk oly dolgokkal, melyekről előzetesen, csak a békéscsabai lelkészeknek volt tudomásuk; s így a „Békés“ szerkesztőjét, Kohn Dávidot, csak ők, vagy az ő megbizottaik, intormálhatták. Miután ekként jónak látták a békéscsabai egyház ügyét nemcsak a világi törvényszék, hanem ország-világ elé is vinni, tartozom az igazságnak és megrágalmazott reputációmnak azzal, hogy azon „alapítvány“-nak történetét elmondjam, illetve — ami közérdekűvé teszi a dolgot — a magyarországi legnagyobb evangélikus egyháznak, a békéscsabainak szerencsétlen helyzetét a hazai protestáns közönség előtt feltárjam. Hátha ez a végső lépés némileg segít talán a bajon.

Nem akarok a dolognak nagy feneket keríteni; de mielőtt az „alapítvány“-ról szólnék, hogy tisztán látható legyen a helyzet, a pernek némely előzményeit kell elmondanom.

Öt éve annak, hogy a békéscsabai egyháznak két lelkésze, Linder és Szeberényi, egyesült erővel megindították ellenem a hajsztát, melyről Linder előre megmondta, hogy olyan lesz, aminő még nem volt. És beváltotta szavát. Megtorolták „zsarnokságomat“; „kirúgtak az esperesi székéből“, amint azt azóta kérkedve mondják.

Ismerem Lindert; sejtettem, hogy ez a bosszúnak csak kezdete; tartottam tőle, hogy a békéscsabai egyház körében lesz a folytatása; és azért megvalva az esperesi széktől, kértem ellenségeimet, ériék be ezzel az egy botránnyal, ne vigyék át a harcot az egyházközségbe, ahol a dulakodásnak esetleg kiszámíthatlan rossz következményei lehetnek. Azonban bosszútól lihegő, diadal-mámorukban dobzódó ellenségeknek — süket füleknek beszéltem. —

Azután, hogy' soha ellenkezésbe ne jussak velük, kitértem előlük — az egyházi gyűlésekbe nem mentem. De ezzel sem értem célt. A jelen nem levőt még vadabbul támadták.

Alig mult el esperesi lemondásom után egy év, Linder a kerületi elnökség tiszteletére rendezett ebédnél (annál, amelyen a csabai Luther-szobor eszméje megszülemlett) jelezte, hogy megindul a káplántartás miatti hecc. S ez rövid idő múlva meg is indult. Miután káplántartásra híványilag kötelezve vagyok, ha nem tudtam segédet kapni, azonnal tárgyalták a presbyteriumban ebbeli „kötelesség mulasztásomat“. Mig ha Szeberényinek nem volt káplánja, őt nem holygatta senki.

Azt állították, hogy fizetésemből 400 frt. engem káplántartási címen illet. Ennek ugyan, sem a mostani, sem az előbbeni híványokban, sem a presbyterium, sem a kánoni látogatás jegyzőkönyvében nincs nyoma; de ez őket nem feszélyezte. Elhatá-

roztatták, hogy ha a legközelebbi évnegyed kezdetén sem lesz káplánom, fizetésemből a gondnok a 400 forintot vonja le. Mikor e határozatot, mint híványconkitást a kerület megsemmisítette, de e végzését azzal toldta meg, hogy ha káplánom nincs, joga van az egyháznak ellenem keresettel fellépni, Szeberényi a presbyteriumban ezt úgy magyarázta, hogy az egyháznak biztos kilátása van, hogy itteni 13 évi hivataloskodásom azon öt évére, a midőn rövidebb vagy hosszabb időt át nem volt káplánom, 4000 koronányi „kártérítést“ az egyház javára a bíróság megítél; sőt 7000 koronát is, amennyiben most — ugymond — a káplántartás saját vallomásom szerint évi 1400 koronába kerül. Ily tekintélyes összegű „kártérítésről“ azon a gyűlésen már azért is szükséges volt beszélni, mert amennyit az én fizetésemből akartak levonni, ugyanannyival akarták két paptársamnak — Lindernek és Csepreginek — fizetését javítani — aminthogy ezt meg is tették. (Arról nem beszélt Szeberényi hogy azon időre, amikor neki nem volt káplánja, ő is tartoznék „kártérítést“ fizetni.)

A presbyterium egyelőre beérte a 4000 koronával s megbizta az egyház felügyelőjét, hogy szólítson fel annak lefizetésére. A felügyelő úr azzal akart arról meggyőzni, hogy az egyház követelése jogos, hogy tagadhatatlannak mondta, hogy abból, ha káplánom nincs, az egyháznak kára van. Én nem tudtam elhinni, hogy abból szellemi kára volna, ha maga a főnök végzi a papi teendőket, vagy anyagi kára, holott helyettesítemre nem költ. De azt még kevésbé hihettem, hogy a kerület azt határozta, hogy a „kártérítés“ az elmúlt 12 évre is követelhető, s hogy e szellemi, vagy anyagi kár 4000 koronának felel meg.

Megtagadtam tehát a 4000 korona lefizetését; de hogy tőlem telhetőleg véget vessék a huzavonának, megújítottam évekkal előbb tett azon ajánlatomat, hogy ha az egyház azért, hogy esetleg káplánom nincs, engem „felelősségre nem von“, a kápláni állás betöltetlenségének idejére évi fizetésem 400 forintjának aránylagos részéről lemondok.

A presbyterium az ajánlatot elfogadta, s kijelentette, hogy a 7000 koronára, „hogy megmutassa azt, hogy lelkészével szemben tud nagylelkű lenni s határozataiban anyagi érdek nem vezeti, igényt nem tart“.

Igy ez az ügy, melyvel 3 éven át körülbelől 15 gyűlésben foglalkozott a presbyterium, lekerült a napirendről.

Azonban nem ismeri Szeberényit és Lindert, aki azt hinné, hogy e meghurcoltatással beérték. Ez csak a nagy szenzációnak 2-ik felvonása volt, melyet nyomban követett a 3-ik — s ha élünk, fog még követni egynéhány.

Megújult a hajsza, kivált miután egy váltó hisztória olajat öntött a tűzre.

Szeberényi egy napszámosnak 100 koronás váóját kibocsátóként írta alá, s aztán hozzám küldte az

illetőt, hogy én forгатóként szerepeljek a váltón. Tudtam, hogy az adós nem érdemli meg ezt a szivességet, de tekintve családi viszonyait, és tekintve kartársam aláírását, nem tagadtam meg a kívánságot. Azonban az adós nem fizetett. Erre Szeberényi rámír, hogy a tartozás felét fizessem le. Ezt megtagadtam; azért is, mert mint forгатóra csak a kibocsátó után következett a fizetés sora, de meg azon rendelkező, sértő módor miatt is, mellyel velem szemben Szeberényi ez ügyet rövidesen el akarta intézni. A kellemetlen dolog vége az lett, hogy Szeberényinek a tartozást le kellett fizetnie.

Már akkor megjósolta az egyház felügyelője, hogy azt nekem Szeberényi aprópénzzel fogja visszafizetni. A „Koren-alapítvány“-nyal fizeti.

Mi is tehát tulajdonképpen ez a „Koren-féle alapítvány“?

1892. márc. 8-án először vettem részt, mint újonnan megválasztott lelkész, a békéscsabai presbyterium gyűlésében. Ekkor az egyháznak és különösen a presbyteriumnak irántam tanusított jóindulata némi viszonzásául 200 frtot adományoztam egy felállítandó új orgonára s felajánlottam évenként kiosztandó 100 frtnyi jutalmat az ifjúság vallási ismereteinek és az egyházi énekekben való jártaságának fejlesztésére.

Az orgona alapra aztán folytattam a gyűjtést. Mikor a begyűlt pénz már tekintélyes összegre rugott, kapta magát Szeberényi, (aki mindaddig azt hangoztatta, hogy a régi orgona kitűnő, azt vétek volna bolygatni) és megcsináltatta az új orgonát.

Az ígért 100 forintokat is 9 éven át tanítók, tanulók és a helybeli dalárda közt, készpénz, könyvek, segély és emléktárgyak alakjában — amint azt a jogot az ígélet tételekor fenntartottam magamnak — legjobb belátásom szerint kiosztottam. Az egyház sohasem igényelte, hogy neki adjam a 100 frtot, hogy ő oszthassa ki a jutalmat; sőt azt sem, hogy eljárásomról neki számoljak.

Igy ment ez 12 éven át, s csak a f. évben támadt Szeberényinek az a kitűnő „eszméje“, hogy az általam adott 100 frtot majd ő fogja hivei közt kiosztogatni; mert hiszen kétségtelen, hogy a csabai egyház ez idő szerint ő. Egy ukázt intézett tehát hozzám, melyben felhív, hogy miután ígéretem örök időkre szól (!), fizessem le az egyháznak az évi 100 frtnak megfelelő tőkét; számoljak be azzal, hogy kinek mit adtam (hogy visszakövetelhesse tőlük ?); s amennyiben az utóbbi években semmit sem adtam, szolgáltatassam be neki a hátralékos összeget.

En persze e követelést visszautasítottam és indokoltam azt, hogy miért nem adtam, és miért nem is fogom adni ezután sem e jutalmat.

Visszautasítottam Szeberényi követelését azért, mert soha alapítványt nem tettem, örök időkre semmit nem ígértem; de még arra sem köteleztem magamat, hogy életem, vagy itteni hivataloskodásom

egész idején át adom az évi jutalmat. Szóval, nem mondtam, hogy az az évi jutalom meddig fog tartani.

Megszüntem a jutalmat osztogatni, mert az egyházat még igazgatási évén kívül is igazgató Szeberényi részéről évről-évre azt tapasztaltam, hogy mert én a vallási ismeretek és az egyházi énekek fejlesztését tűztem ki célomul, ő éppen az ellenkezőre törekedett. Nevezetesen tudva azt, hogy a kerület az én javaslatomra határozta azt, hogy a népiskolákban a bibliai történeteket is tankönyv szerint kell tanítani, ő Csabán elhatározhatta, hogy iskoláinkban a történeteket ne tankönyvből tanulják. Tudva, hogy itthon és a kerületen lehetőleg sok egyházi dallam tantását sürgetem s megkívánom azt, hogy a gyermekek egyenkint is tudjanak énekelni, kimondta, hogy 300 dallamot főlegesen tanítani, elég annak a fele, sőt egyharmada is, s elég, ha az iskolások együtt tudnak énekelni. (Ennek az lett a következménye, hogy a múlt tanévben a félévi vizsga alkalmával egy azelőtt kivált az énekekben kitűnő V—VI. osztályú iskolánk növendékeinek fele a legközönségesebb reggeli énekeket sem tudta.) Mikor vette észre, hogy a konfirmandusokat Csepregi tisztársammal együtt nem 5 héten, hanem 2 hónapon át kezdjük tanítani, azt mondta, hogy „bolond, aki tanít” s ő a konfirmációi oktatás idején Olaszországba ment kéjutazni. Később pedig Csepregi tisztársamat is rávette, hogy a 2 hónapi tanítással hagyjon fel; s hogy a konfirmáció napján is csak a legjobbkat feleltessük, tehát a 300-ból 30—40-et, s mindegyikünk jelölje meg, hogy az ő konfirmandusai által mit kíván feleltetni. Az ismétlődő iskolákról Linder széltében azt beszélte, hogy az haszontalan intézmény, Szeberényi pedig ezen iskoláztatást és tanítást nem ellenőrizte (pedig ez neki, mint dekárusnak is kötelességévé van téve), úgy hogy az ezen iskolába járó fiuk száma az előbbi létszám felére, sőt harmadára apadt le. (Különben az elemi iskolát mulasztókra nézve is megmondta, hogy haszontalan jelentik be őket a tanítók, mert ő a bejelentetteket igazolni fogja). A katechizáció köteleseknek kihirdette a szószékről, hogy aki nem akar katechizációra a kistemplomba menni, jöjjön a nagyba. Ezzel megsemmisítette a katechizációt; már azon évben tizennégy vasárnap helyett négyen volt csak megtartható ezen oktatás, az idén pedig az előbbi 300 katechumenus helyett jött 3—8 gyermek az is csak néhány alkalommal. Hogy az ily intézkedéseknek az ifjuság vallási ismereteinek megdöbbentő hanyatlása a következménye, az természetes. S hogy én e hanyatlást jutalmaztam azt csak senki sem kívánhatja tőlem.

Szeberényinek mindezen intézkedéseiről értesült az egyház felügyelője; azonban nem orvosolta a bajt. Legtöbbjéről tudott az egyház is, de nemcsak tűrte azokat, hanem némelyeknek határozataival súlyt is kölcsönzött.

Felekezeti tanítóink pedig (tisztelet a kevés kivételnek) templom- és urvacSORA-kerülésükkel valóban nem oltanak kegyességet növendékeik lelkébe. Egy-egy alkalommal alig látunk a templomban hármát-négyet; azok is a harmadik ének alatt jelennek meg, és némely részük kaszinónak tekinti a templomot. S holott azelőtt a konfirmáció alkalmával testületileg jelentek meg, mostanában ezen alkalommal 2—3 tanító járul csak az Úr asztalához. Mire Szeberényi azt mondta, hogy jobb is, ha az, akit a szíve nem vonz az urvacSORához, elmarad. — A tanítók ily viseletét megjutalmazni, azt hiszem, vétek volna.*

De beszüntettem a jutalom kiosztását azért is, mert a presbyteriumnak irányomban való jelenlegi viselete az ígéret tételére indító hajdani jóindulatnak ellenkezője. Mikor nem csak a jövedelmemtől, hanem a becsületemtől is megakarnak fosztani, hazugsággal vádolva engem, midőn azt mondják, hogy csak azért nincs káplánom, mert nem akarom hogy legyen stb. stb., akkor nem csak hogy ígéretem beváltására kötelezve nem érzem magamat, hanem erkölcsi érzékem tiltja, hogy az így viselkedők kezébe én jutalmakat szolgáltatassak.

Szeberényi a felhívására adott tagadó választatot bejelentette a presbyteriumnak. A presbyterium, mielőtt a javaslat szerint per útjára tért volna, ismét a felügyelő urat bizta meg azzal, hogy a hátralevő 300 frt. beszolgáltatására felszólítson. Én e kívánság teljesítését újból megtagadtam, hanem a béke kedvéért azon írásbeli ajánlatot tettem, hogy 300 frt. értékű könyvet három éven át hajlandó vagyok konfirmandusaim közt kiosztani. Ez ajánlatomat tartalmazó leveletem a felügyelő ur visszaküldte, s annak a presbyterium elé való terjesztésére nem vállalkozott.

Az ügy ismét a presbyterium elé került, s szótöbbséggel ki lett mondva, hogy ellenem a per haladéktalanul megindítandó.

Én e határozatot azon indokolással melylyel püspök ur Ó méltósága jellemezte ezen ügyet, midőn 3245/1904 számú levelében az esperesi hivatalnak azt írja felőle: „*Meggyőződésem szerint ez az egész ügy a lelkészek egyenlenségéből származik;*” továbbá utalva arra, hogy még ha meg'is nyeri az egyház a pört, akkor is veszít: az egyházmegyei elnökséghez fellebbeztem. Ez visszautasította appellátámat. Ezen intézkedés ellen felfolyamodtam a püspöki hivatalhoz. A püspök ur szept. 27-én ez ügyben azt írta nekem: „Fellebbezését illetőleg a legközelebbi napokban szándékozom részletesen véleményemet közölni.” A Békéscsabai egyház elnöksége pedig már egy nappal e levél kelte előtt, tehát szept. 26-án, azt jelentette a presbyteri gyűlésben, hogy a püspök is visszautasította appellátámat, s így kimondta a határozatot, hogy ellenem a per haladéktalanul megindítandó. Anni aztán rögtön meg is történt. Megjegyzem, hogy

az a gyűlés, melyen ez történt, nem volt szabályosan összehíva; s hogy midőn némely presbyterek a perindítás felett névszerinti szavazást kértek, e kérésük teljesítését az elnökség megtagadta. És a per folyik, holott felebbezésem maig sincs elintézve s így a perlési határozat nézetem szerint nem jogerős.

E határozatot azzal indokolta Szeberényi, hogy nem volna tanácsos az alapítványi tartozás elengedése, vagy a per halogatása által a népnek alkalmat nyújtani arra, hogy ismét olyast mondjanak, mint a 7000 korona „elengedésekor” t. i. hogy a szegény emberen végrehajtás útján is megveszik az egyházi adó filléreit is, egy makacskodó lelkésznek pedig ezeket engednek el.

Ezen utolsó presbyteri gyűlés óta elmúlt másfél hónap. A presbyterium többszöri határozata szerint minden hónapban kell gyűlést tartani. Ezt velem, mint igazgató lelkéssel szemben követelte, hangsúlyozta Szeberényi, de magára nézve persze e határozatot se tartja kötelezőnek. Nem tart gyűlést, hogy a per békés fordulatot ne vehessen.

A „Békés” azon piszkolódására: „Koren időközben esperessé választott, ezen nagylelkű alapítványként jegyzett tettének összes erkölcsi és anyagi (?) előnyeit éveken keresztül élvezé ugyan a nélkül, hogy fentebb jelzett kötelezettségének eleget tett volna” — nem reflektálok. aki csak némileg ismer, tudja, hogyan ítéljen az ily vád felől.

Ime, így épül Csabán a Lutherszobor! Ime, ez az a „gyalázatos rágalom” (amint Szeberényi mondja), amelyet egy-két lelkész társamnak ujjában elpanaszoltam.

Reményem, hogy egyéb bajaink elmondására nem fognak kartársaim kényszeríteni.

Végül megemlítem, hogy úgy az egyházmegyei felügyelő úr, mint püspök úr Ő méltósága is figyelmeztetett arra, hogy a papi vizálynak fegyelmi eljárás lesz a vége. E figyelmeztetést jelen soraim írásánál szemem előtt tartottam s már azért is csak olyat irtam, amiért bárhol helyt állok.

Békéscsabán, 1904. október 22.

Koren Pál
lelkész.

A kassai két evangélikus egyház egyesítési ügye.

(Folytatás és vége.)

A 90-es években tartott legutóbbi magyarországi ev. egyetemes zsinat, Zelenka Pál püspök urnak indítványára kimondotta, hogy az eddigi nyelv szerint megoszlott egyházaknak nyelv szerint való elnevezését megtiltotta s az esperességek és egyházak újabb beosztását és csoportosítását az egyházkerületekre bizta. Ennek alapján megállapította s

1898-ban életbe léptette az egyházkerület a politikai községek beosztásáról szóló szabályrendeletet, mely szabályrendelet elvileg a kassai két egyházat egyesítette s az egyesülés tényleges végrehajtásáig ideiglenesen megállapította a kassai magyar-német és magyar-tót név helyett a kassai ev. I. és II. egyház nevet s így került felső intézkedéssel a protestáns egyházak nevébe ideiglenesen a *római I. II. számjelző*. Hogy az egyházkerület az elvileg kimondott kettős egyházak egyesítését tényleg is végrehajtsa 1904. évi közgyűléséből utasította a kassai két egyházat is, hogy az ügyet tárgyalásba vegyék s egy éven belül megoldják. Ismeretes, hogy a két egyház részéről kiküldött közös bizottság az ügyet tárgyalta s az egyesülés módozatait megállapította, melyeket a *kassai II. egyház közgyűlése némi lényegbe nem vágó módosítással elfogadott, az I. egyház közgyűlése azonban 16 szavazattal 14 ellenében az egyesítési kérdést a napirendről is levéetni határozta.*

Az ügy újból a kerületi gyűlés elé került, mely a fenti határozat ellenére mult évben újból utasította a két egyházat, hogy az egyesítési kérdést mielőbb kedvező befejezéshez juttassa. Erre a II. egyház közgyűlése, hogy az ismételt eredménytelen tárgyalásoknak elejét vegye, *hivatalosan kijelentette, hogy a testvéregyházzal való egyesítést minden feltétel kikötése nélkül elfogadja s az ügynek végleges megoldását az I. egyház elhatározására bizza.*

Ezen átiratára az I. egyház 1904. évi július hó 2-án tartott üléséből kelt jegyzőkönyvi kivonaton következőképen válaszolt: *„A tanácsülés örvendetes tudomásul veszi a testvéregyház nyilatkozatát, melylyel megszüntetni kívánja az egyesülésnek eddig útjában álló akadályokat s a nemes ügy érdekében újból utasítja a kiküldött kebelbeli bizottságot a tárgyalás mielőbbi felvételére s működése eredményének a legközelebbi közgyűlés elé terjesztésére“.*

Igy a gyűlés, de ennek daczára az utasított *közös bizottság* mai napig össze hívva nem lett: a kassai I. egyház bizottsága július havában ezen ügyet *egyedül* tárgyalva azon álláspontra helyezkedett, hogy az egyesülést személyi okoknál fogva ez idő szerint

nem kívánja, miután ezen jelentést még a boldogult lelkész halála előtt tartott közgyűlés is tudomásul vette, került az ügy a szeptember havában Nagy-Váradon tartott kerületi gyűlés elé.

A kerületi közgyűlés pedig tekintettel arra, hogy a VI. szab. kir. városi ev. esperesség 1905. január elsejétől feloszlik s a kassai két egyház a hegyaljai esperességhez fog januártól tartozni, megbizta ezen esperesség elnökségét, hogy a kassai két egyház egyesítését vegye mielőbb tárgyalásba s azt sikeres megoldáshoz vezesse. Tagadhatatlan, hogy az egyházkerület ez ügyben harmadszor erélyesebb határozatot is hozhatott volna.

Feltehető azonban a kérdés: vajjon kívánatos, szükséges-e az egyesülés? Már maga az, hogy egy községben az alig két és fél ezret számláló, ugyanazt a hitvallást követő hivek egymástól két különálló csoportra oszolva legyenek, nem természetes, nem egészséges állapot. *Az egyesülésben, az erők és tényezők tömörítésében van az erő! Megosztva, áll a költő szava: „Szét hull nemzetségünk!”*

Láttuk a multban, hogy mig ugyszólván az egész Kassa város lakossága lutheránus volt, erős, egységes, hatalmas egyházat képezett, melynek körében a három nyelvű lakosság mindegyik? megtalálta a maga vallási szükségleteinek kielégítését s a külső erőszak vitte később a nyelvek szerint megosztó hanyatló, erőtelen állapotba. És ma nem visszás állapot-e, hogy ugyanezen hitvallást követők kétfelé vagyunk!?

Kívánatos az egyesülés az erők és tényezők tömörítésének okából, hogy egyesült erővel belterjesebb és hatékonyabb egyházi életet kifejthessünk; kívánatos az egyházi adózás és teherviselés egységes rendezése céljából, kívánatos az egyháztagok és a lelkészek érdekében, hogy a jelenlegi visszás állapot, mely a tagoknak is, de különösen a lelkészeknek jogköri összeközösre alkalmat nyújt, megszűnjön; kívánatos kulturális és hazafias szempontból, hogy ugy a városi, mint az ide tartozó vidéki magyar érzelmi, de német és tót nyelvű hiveket egyesült erővel a magyarosításban gyorsabban és biztosabban előbbre vigyük, s hogy az evangélikus templomban az eddigi német és tót

istentisztelet helyére mielőbb a magyar kerüljön!

Mennyi fontos, mérvadó ok! Mily magasztos, nemes cél! Ugyan lehet-e egyházát igazán szerető tag, ki ezen célok mielőbbi megvalósítását nem akarná?! Lehetetlen! S mégis a kölcsönösen óhajtott megvalósulásnak mi az akadály? Semmi! Talán anyagi áldozatba kerül? Nem. Sőt ellenkezőleg az egyik gazdag, a másik rendezett anyagi viszonyok között, anyagilag is előnyösebb helyzetbe jutna az egyház s a tagok teherviselése is könnyebb lehetne. Mi mégis hát az ok? A megértés hiánya, az emberi gyarlóság, egyesek önzése, némelyek ellen-szenve: s az ezeken felülemelkedni tudó egyházas, testvéries szellem távolléte.

Ez a való tény.

Elmondtam a két egyház legjobb érdekében, hogy az egyháztagok lássák e kérdés egész objektív történetét, hogy ennek megismeréséből merítsenek tanulságot és nemes cselekvő elhatározást arra nézve, miszerint ezen valóban komoly ügyet ezen kedvező alkalommal az egyház érdekében végrevalahára legüdvösebb megoldáshoz juttassák! Viribus unitis!

Csermeszky Béla,
egyh. jegyző.

Október 31.

Éjek éje vala; a sötétség árnya
Holló-szárnyaival a lelkekre szálla.
Az ember, az Isten képére teremtett,
Üttalan utakon, homályban tévelygett.
Vakhit köde ült meg a szíven, a lelken,
Fojtó páráiba, hogy mindent elrejtсен.
Lidércfény lobogott, nem igazság napja,
Farizeus gyújtá, nem Krisztusnak papja.

Áru volt a hívő, ár a volt az üdvnek,
Lemormogott imák, mit olvasón pergetnek;
Mikben érzés nincsen, mint a zengő ércben,
Meg lehetett venni csengő ezüst pénzben.
Csengett-pengett a pénz templomi ládába . . . .
Üdvöt lehet venni, azt hitte a kába,
Hit sem kell ám ahhoz, erre tanították,
Krisztus szent tanait, a kik kiforgatták.

Éjek éje vala; nem mozdult a szellő,
Csak roskadt egymásra sok, fekete felhő.
Gyűlve gyűlt a vihar, villámhangjaival
Sejtelmesen zengett, míg fénye derengett.

Egy nemes, nagy lélek lelkének égboltján
 — Kishitü félelem csiráit kioltván —
 Így gyült az igazság vágya, gondolatja;
 Gyűjtve az erejét, hogy azt ki is mondja.
 Kimondja a villám harsogó szavával,
 Hadd terjedjen hangja e világon által.

. . . Wittenberg falain megjelen egy barát,
 Nem visel hermelint, csak szerény szőrcsuhát.
 Kézi kalapácsal, hogy szegez valamit,
 Rómában úgy hallják, hogy a föld morajlik;
 Hogy az ég villámlik, hogy harsog a hangja,
 Hogy oszlik a fellő, hogy feljő a napja
 Krisztus vallásának s az igazság fénye,
 Eltűnvn homálya, felragyoghat végre.

. . . Es szól Luther Márton, mert ő volt e barát
 „Szóaltassátok meg a Szent Írás szavát,
 Míg ti le nem győztök annak igéivel,
 Hirdetem és vallom mindezt igaz hittel” . . .
 A kilencvenöt pont, mint sujtó ítélet,
 Mely után egy szebb kor hő reménye éledt,
 Szárnyalt világ-szerzte s a ki megismerte,
 Az el is fogadta, ha Krisztust kereste.

. . . És Ti dicső nagyok, kik ezt munkáltátok,
 Kiket nem riasztott szitók avagy átok,
 Nem néztetek másra, csak lelkünk üdvére,
 Hiába csábitott az önzés tündére,
 Áldás emléktekre! S hálásan fogadjuk,
 Hogy szent örökségünk halálíg megtartjuk;
 Dicső neveitek szívünkbe bevésve,
 Protestáns hitünkért bátran megyünk vészbe,
 És állni fog, bárha ezer vihar rázza,
 Mert él, örökké él Krisztus szent egyháza!

Dr. Oravecz Ödön.

Belföld.

Gróf Tisza István miniszterelnök átirata a magyar protestáns egyházakhoz az 1848: XX. végrehajtása ügyében. A t. bizottság által folyó évi április havában az 1848. évi XX. t.-c. végrehajtása tárgyában benyújtott emlékiratot a magyar kormány tárgyalás alá vette, s arra vonatkozólag a vallás- és közoktatásügyi miniszter ural egyetértőleg a következőkről van szerencsém a t. Bizottságot értesíteni.

A szóban forgó emlékirat az idézett törvény-cikk második és harminadik §-ával kapcsolatos kérdéseket egymástól elkülönítve tárgyalja.

A mi az emlékirat első részét illeti, az abban felhozott kérdések majdnem kizárólag oly konkrét esetekre vonatkoznak, a melyek alapos vizsgálat tárgyává voltak teendők, mielőtt azokra nézve a kormány állást foglalhatott volna. Ezen vizsgálat folyamatban van és annak befejezte után nem fo-

gok késni a t. Bizottsággal felvenni ezekre vonatkozólag is a tárgyalások fonalát.

Már most kívánom azonban megjegyezni, hogy a mi a dolog elvi oldalát illeti, a kormányt is valamint egész működésében úgy ezen kérdések elbírálásánál is csak azon nagy szempont vezetheti hogy a törvényesen bevett vallásfelekezetek közötti tökéletes egyenlőség és viszonyosság az egész vonalon érvényesüljön. Természetesen tekintetbe vételével a törvényes fejlődés és az egyes vallásfelekezetek benső természete által előidézett különös viszonyoknak. Miután pedig e kérdésben a két magyar protestáns egyház is ugyanezen elvi állásponton áll, nem kétlem, hogy a felhozott konkrét kérdéseket közmegnyugvásra sikerülend megoldanunk, s illetőleg megállapítanunk azon irányelveket, amelyek szerint hasonló esetek a jövőben elbírálandók lesznek.

Míg tehát az 1848. évi XX. törvény 2. §-ának végrehajtásával kapcsolatos kérdésekre nézve az ügy jelen stádiumában csak ezen elvi kijelentéssel nyilatkozhatom, — addig konkrét tájékozást kívánok már most nyújtani az iránt, hogy tekintettel az ország pénzügyi helyzetére is, minő mérvben és minő sorrendben véli a kormány az 1848. évi XX. t.-c. 3 §-a alapján felhozott anyagi igények kielégítését foganatosítani. Szükséges ez azért, hogy a két protestáns felekezet irányadó testülete által mielőbb megalkottathassanak azon rendszabályok, a melyek a kívánt segély igénybevételének és felhasználásának előfeltételeit képezik, hogy tehát azok az égető sebek, a melyekre a t. Bizottság emlékirata is joggal hivatkozik, mielőbb orvosást találhassanak.

Ezek között bizonyára az *adózási viszonyokban* rejlő nagy anomáliák képezik a legégetőbbet. S már most kijelenthetem, hogy a kormány az emlékiratban jelzett módon és arányokban hajlandó és segély kieszközlését kérni a törvényhozástól, illetőleg gondoskodni arról, hogy egy ily tartalmu törvényjavaslat terjesztessék az országgyűlés elé. Hogy azonban ez megtörténhessék, szükséges hogy az illetékes egyházi testületek megalkossák az e tárgyban szükséges jogszabályokat, valamint kérem kell azt is, hogy a t. Bizottság az idevágó összes adatokat a kormány rendelkezésére bocsátani sziveskedjék, hogy azután a szükséglet mérve pontosan megállapítható és a benyújtandó törvényjavaslat kellő indokolással ellátható legyen.

Nem zárkozhatik el a kormány az emlékirat azon követelményétől sem, hogy a *lelkészek fizetése* újabb javításban részesüljön és készséggel ismeri el, hogy a köztisztviselők illetményeinek újabb rendezése folytán a lelkészi congruának fel-emelése vagy korpótlékkal való kiegészítése méltányos és indokolt kívánságnak mutatkozik. E kérdés természetesen együtt oldandó meg mindazon bevett vallásfelekezetek lelkészeire nézve,

kikre az 1898. évi XIV. t.-c. hatálya kiterjed s annak gyakorlati megvalósítása oly óriási tehertöbbletet von az államkincstárra maga után, miszerint annak toganatosítása előtt meg kell teremtenünk az ügy megoldásának pénzügyi előfeltételeit. Kijelenthetem azonban, hogy a kormány feladatának tekinti, hogy e kérdéssel avval az erős elhatározással foglalkozzék, hogy *mentől előbb elhárítsa az ügy útjában álló pénzügyi akadályokat* és kész annak megoldását kézbe venni, mihelyt az államháztartás egyensúlyának veszélyeztetése nélkül lehetővé válik.

A mi az emlékiratban felhozott többi pénzügyi természetű kérdéseket illeti, a kormány abban a meggyőződésben van, hogy már csak az egyházak autonómiájának szempontjából is ezeknek külön-külön államsegélyvel való megoldása nem volna csészerű, hanem akként kívánja az erre szükséges anyagi eszközöket fokozatosan az egyház rendelkezésére bocsátani, hogy az állam pénzügyi helyzete által vont korlátok között *évről-évre emelje az egyházak dotációjaképen* a költségvetésbe beillesztett tételeket. Ezen felemelt hitelnek mikénti felhasználása felett természetesen az egyház van hivatva *saját autonom hatáskörébe* határozni, s az illetékes egyházi főhatóságok hivatását képezné oly szabályzat megalkotása, melylyel ezen összegeknek tényleg a legégetőbb nagy csélok kielegítésére való fordítása biztosíthatók.

Különös sulylyal bír ezek között a *lelkészi nyugdíjintézet kérdése* és a mennyiben e nézetünk az illetékes egyházi hatóságok véleményével találkozunk, a kérdést *a két protestáns egyház országos közalapjának javára felvett költségvetési tétel megfelelő emelése* útján akként kellene megoldani, hogy *elsősorban a nyugdíjintézet kellő dotációja biztosíthatassék*.

Budapest. 1904. évi október hó 20.

Tisza, s. k.

Az EMKE mélt. Igazgató választmánya 200 kor. adományt szavazott meg és utalt ki a hosszufalu-fürészmezei ev. egyház részére. Az országos tekintélyű egyesületnek ez már a harmadik ízben való adománya az illető egyház számára. Először 300 kor., másodsor 500 kor. s most utóbb 200 kor. adományozott már ugyanazon helyre, úgy hogy ez egyesület adománya 3 év alatt összesen már 1000 (ezer) koronát tesz ki. E nagylelkű támogatásra az illető egyház nemcsak szegénységénél, hanem a nemzetiségek között való hazafias missiójánál fogva is teljesen rászolgál ezen, a mi egyházaink körén kívül álló nemes egyesület részéről.

Tisztelettel kérem lelkésztestvéreimet, kiknek birtokában régi honi ág. hitv. ev. egyházi agendájuk van, sziveskedjenek azt nekem ismertetés céljából bizonyos időre átengedni. A régi agendák ismeretéro honi ev. egyházunk istentiszteletének

kialakulása s története szempontjából van szükségünk. Hittestvéri üdvözlettel Mayer Pál, ev. lelkész Feketepatak, up. Alsó-Sajó, (Gömör m.).

Tisztujítás a bánsági esperességben. A bánsági ágostai hitvallásu evangélikus esperességben most folynak a választások az egyházi és világi elnöki tisztségekre. Mint értesülünk, az esperesség újból báró Ambrózy Bélát választja meg felügyelővé és Kramár Béla kir. tanácsost főesperessé. Az egyházközségek többsége lelkesen nyilatkozott meg az eddigi elnökség mellett, mely több mint egynegyed század óta hazafias buzgalommal vezeti az egyházkerület ügyeit.

A pozsonyi ág. hitv. ev. theol. akadémia olvasó köre 1904. évi október hó 31-én, reformáció-ünnepet tartott. Az ünnep sorrendje. 1. Ne csüggedj el kicsiny sereg. Énekelte az akadémiai énekkar. 2. Ünnepi beszéd. Mondta Gaál Gábor theologus. 3. Luther, Béry Gyulától. Szavalta Lohmüller Ede theologus. 4. Boldog, a ki Isten ígését hallja és megőrzi. Énekelte az akadémiai énekkar. 5. Remete. Irta és előadta Nagy Lajos theologus. 6. Nehéz órában, Szabolcska Mihálytól. Szavalta Klaár Vilmos theologus. 7. Isten a mi erős várunk. Énekelte az akadémiai énekkar. Az éneket betanította és vezeti Fröhvirt Samu akad. énektanár.

Kérelem. Tisztelettel kérem azokat, akik előfizetési díjjal hátralékban vannak, sziveskedjenek azt haladéktalanul megküldeni. Nincs módomban a lapot előfizetési díj nélkül fenntartani. Vártam eddig türelemmel, de az év végén már csak méltányos, hogy az előfizetési díjat megküldjék a lap olvasói.

Veres József.

Értesítés. Van szerencsém az egytetemes lelkészi értekezlet tagjait tisztelettel értesíteni, hogy az értekezlet egyik tárgya lesz: az állam és egyház viszonya az iskolatartás szempontjából. Veres József elnök.

Harang és templomszentelési ünnepély Ruskinon. Lélekemelő, ritka szép ünnepély tartatott meg *Ruszkín* ev. községben okt. 16-án. Régi temploma roskadozott és harangja nem felelt meg. Hogyan lehetne szert tenni új templomra és új harangra? Ez volt a község mindennapi gondja és nagy feladata. És ime jöttek a hazai jótékony egyesületek és az áldott G. A. egyeslet 32000 koronányi segélyével és segítve lett a bajon: felépült a templom tiszta gót stilben és beszerezettek a harangok. A felavatás programmszerűleg következőképpen folyt le: A szép derült őszi napot felhasználva, a szomszéd községekből is tömegesen összegyűlt az ünneplő közönség, mely 9 órakor kezdődött, midőn *Kübecher* A. alesperes búcsút vett megható imában azon helyiségtől, melyben 11½ évig az építés ideje atatt az istentisztelet tartatott. Azután kivonult a közönség a templompiacra, hol *Wéber* S. főesperes felavatta a két szép harangot. Az egyházi ének után félórányi szünet következett,

mire megint a temptompiacon foglaltunk helyet. Itt *dr. Lorx S.* az építő bizottság elnöke szép beszéd kíséretében ajánlotta a templomot a XIII. városi egyházmegye őltalmába, mire a nevezett főesperes megfelelő szavakban válaszolt és a helybeli lelkésznek *Kailing H.-nak* átadta a templomkulcsokat az ő és a község gondozásába melegen ajánlván az istenházat. A harangok zúgása és az új orgona játéka mellett bevonult a közönség az új templomba, hol minden, oltár, szószék, keresztelőmedence megfelel a templom gót külsejének. Egy ének után *Nikelszky A., Alexy M. Weber S.* főesperes léptek az oltár elé. Az előbbi a colectat elénekelve, az utóbbi 100-ik zsoltárt felolvassván, a mire a főesperes felavató beszéde következett. A beszéd végével megint elhangzott egy ének orgona kíséret mellett és *Kailing H.* helybeli lelkész tartotta az ünnepi szent beszédet, szívből szívhöz szólóan. A beszédek után az urvacsora ünnepeltetett *Dianiska A.* főesperes által és *Kübecher A.* segédlete mellett. Pontban 12 órakor e sz. cselekménnyel véget ért a ritka és magasztos ünnepély.

Weber S.

Tiltakozunk! A vallás- és közoktatásügyi miniszter rendeletet adott ki a tanfelügyelőkhöz, részletes utasításokkal látván el őket a felekezeti iskolák fölötti felügyelet gyakorlásában is. E rendeletben ez is olvasható: „A tanuló ifjuság hazafias szellemű nevelésére nagy befolyással vannak az iskolai hazafias ünnepélyek. Gondja legyen tehát arra, hogy az iskolákban a hazafias ünnepek kellő módon megtartassanak; gondja legyen továbbá arra, hogy a m. kir. belügyminiszter urnak 1898. évi 4642 szám alatt kiadott körrendelete értelmében az 1848. évi XXI. t. c. 2. §-ának rendelkezéséhez képest a nemzeti ünnepeken, nevezetesen Szent István király napján, aug. 20-án az 1848. törvények szentesítésének emléknapján április 11-én továbbá a király születésnapján az összes népiskolák és népoktatási intézetek, valamint kisdudóvák és gyermekmenedékházak épületei a cimeres nemzeti lobogóval feldiszhessenek”. Tiltakozunk az ellen, hogy Sz. István király napja nemzeti ünnep! Nem az; csak az ipari munka szünetelését rendeli arra a napra a törvény; de a kinek István király nem szentje, annak az ő napja sem ünnep. Csodáljuk, hogy éppen a közoktatásügyi miniszteriumban nem tudják ezt! Mikor azt a törvényt tárgyalta a képviselőház, én felszólaltam az ellen, hogy ebben a törvényben mintegy becsempésztek Sz. István nemzeti ünnepét, a más vallásuak hitbeli sérelmével s azzal a világos célzattal, hogy a kath. ünnep nemzeti ünnep legyen. A kormány különben sem rendelhet egyházi ünnepet, az az egyház joga. A kormány és törvényhozás arra vigyázzon, hogy ha nemzeti ünnepet akar rendelni, olyant rendeljen amelyet minden felekezet megünnepelehet hite sérelme nélkül.

Veres József.

Uzenetek.

Kézirat visszaküldésére nem vállalkozunk.

B. E. Örömmel veszem tudomásul, hogy az egyetemes lelkészi értekezleten tárgyalás alá bocsátja azt a tételt: az állam és egyház viszonya, különös tekintettel a közoktatásra. Nagyon fontos ügy, most pedig napi renden is van!

Pályázat.

A gömöri ágost. hitv. evang. egyházmegyébe kebelezett vizesréti egyházközségben megürült tót nyelvű

rendes lelkészi állásra

pályázat hirdettetik. Ezen állással a következő javadalmazás van egybekötve. 1. Hivány szerint megállapított termények, föld, rét és stóla illeték 1350 kor. 24 fill. 2. Államsegély 335 kor. 88 fill.

Folyamodók a lelkészválasztási szabályrendelet 14 és 15 szakaszaiban foglalt keltekekkel, iskolai és szolgálati bizonyítványaikkal felszerelt kérvényeiket, alólírott főespereshez, **f. évi november 15-ig** adják be.

Rozsnyón és Gömör-Panyiton, 1904. évi október 23-án.

Kubinyi Géza
egyházm. felügyelő.

109. 2-1

Terray Gyula
főesperes.

Orszáh Antal

orgona-készítő Nagyváradon

Elvállal és készít a legújabb viv-
mánu

cső-pneumatikus
és

gépezetes orgonákat

kúp rendszer szerint.

Oreg orgonákat átalakít és javít jutányos
árban

Minden család pénzt takarít!!!

Remek 6. szem. kávé készlet minden színben csak 95 kr. f. 1.40 f. 19.0	Finom ajour 6 szem. kávé készlet minden színben csak f. 2.20 f. 2.90 f. 3.45			Remek 6 szem. vászon Damaszt Garnitúra csak f. 2.10 f. 2.90 f. 3.40 f. 3.90	Szép mintázott vászon törülköző 6 db. csak f. 1.25 f. 1.72 i. 1.90 f. 2.10
30 rőfös vég csodavászon csak f. 3.65.	30 rőfös vég bőrvászon csak f. 4.15	30 rőfös vég irlandi vászon csak f. 4.95	30 rőfös vég Gyöngy vászon csak f. 54.5	30 rőfös vég rumburgi vászon csak 5.60	30 rőfös vég I-a rumburgi vászon csak f. 6.40
50 rőfös vég bőrvászon csak 8.25	50 rőfös vég irlandi vászon csak f. 9.45	50 rőfös vég rumburgi vászon csak f. 10.40	30 rőfös vég jó minőségű chiffon csak f. 4.65	30 rőfös vég R. Chiffon csak f. 5.40	30 rőfös vég R. Chiffon vászon f. 6.85
3 rőfös vég csikos kanavász csak f. 3.25	30 rőfös vég csikos és koczkás I-ma kanavász csak f. 4.55	30 rőfös vég finom kanavász csak f. 5.40	35 rőfös vég kanavász különlegesség csak f. 6.40	30 rőfös vég fehér csikos csinvat ágyhuzatra csak f. 6.35	30 rőfös vég virágos fehér csinvat ágyhuzatra csak f. 7.40
Remek női ing vászonból, kézi himzéssel csak 85 kr. f. 1.15 f. 1.55	Remek női Chiffon ing schweizi himzéssel csak f. 1.10 f. 1.42 f. 1.74	Remek női háló Corseta nagy választékban csak 98 kr. f. 1.25 f. 1.58	Remek női chiffon nadrág csak 90 kr. f. 1.18 f. 1.45	Remek Chiffon alsó szoknyák himzéssel csak f. 1.35 f. 1.75 f. 2,25	Remek Cloth és posztó alsó szoknyák csak f. 1.65 f. 2.15 f. 3.22
Varrás nélküli vászon lepedő 2 mtr. hosszú és 1 1/3 mtr széles csak 92 kr.	Varrás nélküli remek vászon lepedő 2 mtr hosszú, 1 1/2 mtr. széles csak f. 1.05	Nemzetközi keresk. ügynökség Budapest, Kerepesi-ut 65. sz. i.e.		Remek selyem Cloth paplan minden színben csak f. 3.95	Remek Caschmir paplan minden színben csak f. 3.55.

Pályázat.

A kassai ágost. hitv. evang. l. egyházközség

lelkészi állására

pályázatot nyitunk.

I. Díjlevél szerinti **javadalom**: a) az egyház pénztárából havi előleges részletekben járó évi rendes fizetés **2300 kor.**; b) az iskolai pénztárból a Sandross alaphól járó fizetési pótlék fejében évi **126 k.** félévi utólagos részletekben; c) fideputum évente 14 m³ bükk és 14 m³ tölgy tűzifa természetben, fuvar és vágatás nélkül (ez időszertinti ára **182 k.**); d) konfirmációi, urvacsorai, esketési offertóriumok, anyakönyvi kivonati díjak, keresztelesek utáni palástdíjak (10 évi átlag kimutatás szerint körülbelül évi **2000 kor.** érték); megjegyezve, hogy az egyház a „szabad stóla” gyakorlatát tartja fenn, de kiköti, hogy teljesen szegény hivatoktól stóla nem követelhető; e) szabad lakás a paplakon mint eddig (értéke **1000 k.**); f) az egyház tulajdonát képező Fried-féle gyümölcsös kert felső részének közös hasznélvezete a tanítókkal (értéke **20 k.**)

II. **Köteleességek**: 1. magyar és német nyelvű egyházi szolgálat teljesítése az isteni tiszteletnek rendjére nézve az egyház által időnként megállapítandó rend és mód szerint; 2. templomi és egyéb egyházi szónoklatoknak gondos és méltó elvégzése; 3. a konfirmálandó ifjúságnak konfirmációi oktatása az egyházi hatóság által szabályozott módon és időben; 4. a vallásitanítás fölötti örökös és evang. elemi és polgári iskolában, mint a város minden nemű más tanintézetében, hol a

vallásoktatást a vallásanár végzi, de köteles a lelkész maga is vallást tanítani, a mennyiben erre az egyháztól esetről-esetre megbízást nyerne; 5. a cura pastoralis gyakorlása; 6. általában mind azon köteleességeknek pontos és hű teljesítése, melyek az egyházi Alkotmányban a lelkészre nézve előírva vannak és a protestáns lelkészi hivatal fogalmából és céljából önként folynak.

Pályázati kérvények theol. akadémiai és egyetemi bizonyítványokkal, minősítvénynyel és szolgálati bizonyítványval felszerelve, az alólirt espereshez Lőcsére küldendők.

Pályázati határidő 1904. november 22.

Kelt Kassán és Lőcsén, 1904. évi október hó 25-én.

Az egyházmegyei elnökség:

Dianiska András
esperes.

Benczúr Géza
108. 2-1 egyházm. felügyelő.

Pályázat.

A nógrádi ág. hitv. ev. egyházmegyéhez tartozó felsőesztergályi egyház

lelkészi állomása

üresedésben van, arra pályázat hirdettetik. Évi fizetés készpénzben 1680 korona, stóla, lakás és félhold kert. Szolgálati nyelv tót—magyar.

Pályázók folyamodványaitak folyó évi nov. 10-ig alólirtott espereshez küldjék be.

Szivák, 1904. október 14.

Wladár Mihály
esperes.

Pályázat

a tiszai ág. h. ev. egyházkerülethez tartozó brassói magyar esperességbe kebelezett bácsfalusi ág. h. ev. magyar ajkú egyházközségben a

lelkészi állomás

lemondás folytán megüresedvén, ezen állásra pályázat hirdettetik.

Kötelesség: híványszerüleg megállapítva.

Fizetés: lakáson és tartozékain kívül az egyház pénztárából évenként 1000 korona; 11 hold 607 □-öl területü földbirtoknak élvezete; a szabályszerűen megállapított palást-díj. A kongrua 1600 koronáig 525 kor. 28 fillért teszen ki.

A pályázati kérvények felszerelve **f. évi november 12-ig** alólirt főespereshez betérjesztendők.

Brassó és Apáca, 1904. október 28-án.

Skita Mihály

egyhm. felügyelő.

Bohus Pál

főesperes.

110. 1—1

Világhírű!

a „REKORD“ festészeti műintézet a ki-válóan sikerült életnagyságu arcképeiről, melyeket elismert művészek által készített. Számos (kir. közjegyző által hitelesített) elismerőlevél a világ minden tájáról. 96—20—6

Elsőrangú képek árai :

Olaj-, aquarell- és pastellfestésben fénykép után 48—63. cm. nagyságban ára . . . 20 korona

Legfinomabb kivitelü Blom-, Platin- és krétarajz ára . . . . . 5 korona

Részletes árjegyzék bérmentve.

Egy életnagyságu képet készítünk mindenkinek teljesen ingyen. ha részünkre 3 rendelést szerez és azokat egyenkint vagy egyszerre beküldi

„REKORD“ festészeti műintézet

Budapest, VII., Rottenbiller-utca 46.

„MAYER“ gépgyár

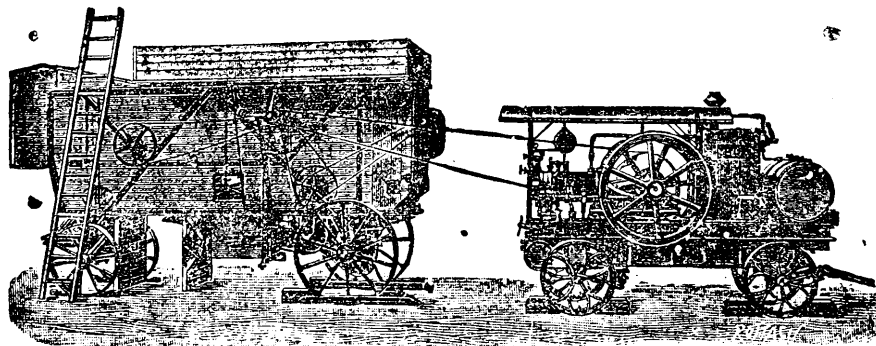
vas- és fémöntöde részvény-társaság SZOMBATHELY.

Raktár: Budapest, V., Lipót-körut 15.

Készít mindennemű

Gazdasági gépeket, kitérő szerkezetű Benzin és szivógáz-motorokat 2—50 lóerőig
Benzin-motoros cséplőkészletek.

Legolesőbb üzem!

Tűzveszély kizárva!

25 25—17

Malomépítészeti : Új hengerek, minden e szakmába vágó gép gyártása. Teljes műmalmberendezések.

Különlegesség: Legújabb szerkezetű csavaros és szabad. víznyomásu borsajtók.

Osborne D. M.-féle világhírű amerikai arató és kaszáló gépek magyarországi kizárólagos képviselőisége.

* Képes árjegyzék ingyen és bérmentve. Kívánatra minden szükségletre külön költségvetés